

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Teze k diplomové práci

Rozvoj obce Nový Malín a její perspektivy

Martina Kukulová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce je zaměřena na analýzu rozvoje obce Nový Malín, ležící v Olomouckém kraji, v blízkosti okresního města Šumperk. Řešení práce je rozděleno do čtyř částí. Nejdříve je na základě údajů Českého statistického úřadu za období let 2000 – 2014 sledován demografický vývoj a je stanovena prognóza vybraných demografických ukazatelů. V další oblasti je zhodnoceno hospodaření obce za období let 2010 - 2014 na základě podkladů poskytnuté Obecním úřadem Nový Malín. Je posouzen vývoj a struktura příjmů, výdajů, celkové hospodaření, zadlužení obce a porovnán rozpočtový výhled se skutečným rozpočtem. V třetí části je na základě dotazníkového šetření zjišťována úroveň spokojenosti s vybranými okruhy poskytovaných služeb a na základě těchto výsledků jsou vyhodnoceny silné a slabé stránky v základní občanské vybavenosti v obci. Statistickou analýzou je posouzena závislost mezi vybranými kvalitativními znaky. Na základě provedených analýz jsou závěrem formulovány návrhy a doporučení pro další rozvoj obce.

Klíčová slova: státní správa, veřejná správa, obec, dotace, demografický vývoj, rozpočet obce, investice, zdravotnictví, školství, doprava, sociální služby, kultura, sport.

Rozvoj obcí nelze vnímat pouze jako jejich populační či územní růst. Základem je především kvalitativní změna života lidí v pozitivním smyslu – k lepšímu. Stav měst a obcí, jejich fungující správa, bezpečnost a pořádek jsou předpokladem kvalitního prostředí pro život. Hlavním úkolem obce by měl být rozvoj svého území a spokojený občan. Rozvoj obce by neměl být pouze v rukou samosprávy obce, důležitá je spoluúčast obyvatel obce. Je nezbytné vnímat mínění občanů obce, zabývat se jejich názorem, postojem, potřebami, pocity a zhodnotit tak investice veřejných prostředků vložených do rozvoje obce maximálně. Rozvíjet obec nejen pro současnou generaci, ale i pro generace budoucí. Každá obec se historickým vývojem mění. Přestože obec Nový Malín během druhé světové války zasáhl tragický osud, na Malín se u nás téměř zapomnělo. Zůstal ve stínu Lidic, i když v Malíně zahynulo víc Čechů než v Lidicích a navíc ještě barbarštějším a krutějším způsobem. Obec nezanikla a v současnosti se jedná o dynamicky se rozvíjející obec.

Cílem diplomové práce bylo zhodnocení rozvoje obce Nový Malín. Pro splnění tohoto cíle byla práce rozdělena na dílčí části: analýza demografických ukazatelů, analýza hospodaření obce a dotazníkové šetření.

Mezi hodnocené demografické ukazatele patřily časové řady: počet obyvatel, počet narozených, zemřelých, přistěhovaných a vystěhovaných obyvatel, dále přírůstek přirozený, migrační a celkový. Tyto údaje tvořily základní matici pro analýzu demografických ukazatelů. Z nich byly počítány další demografické ukazatele, základní elementární charakteristiky, ukazatele indexní analýzy a s 95% pravděpodobností byla stanovena prognóza budoucího vývoje vybraných ukazatelů.

Pozitivní je dlouhodobý trend růstu počtu obyvatel, počet obyvatel trvale žijících v obci na začátku sledovaného období činil 2 248 obyvatel, na konci sledovaného období 3 393 obyvatel. Během sledovaného období došlo ke zvýšení o 50,93 %, průměrný roční absolutní přírůstek činil 87 obyvatel. Hrubá míra porodnosti se pohybovala v intervalu 8,58 ‰ – 16,01 ‰. Ke konci sledovaného období vykazovala výrazný pokles, což bylo způsobeno úbytkem obyvatel ve věkové kategorii 20-29 let. Hrubá míra úmrtnosti se pohybovala na nižší úrovni než hrubá míra porodnosti, což je vzhledem k mládnutí populace a přirozeného přírůstku pozitivní trend. Průměrný migrační přírůstek (57 osob) byl na vyšší úrovni než přirozený přírůstek (13 osob). Míra intenzity imigrace se pohybovala v intervalu 28,4 ‰ – 62,1 ‰, míra intenzity emigrace 14,87 ‰ – 30,69 ‰. Index atraktivity sídla dosahoval po celé období kladných hodnot, což znamená, že obec je pro obyvatele atraktivní. Mezi rozhodující faktory pro stěhování do obce patří bezprostřední blízkost okresního města

Šumperk, nižší cenová úroveň stavebních pozemků než ve městě, vysoká aktivita zastupitelstva v případě síťování pozemků určených pro individuální výstavbu, dostatečná občanská vybavenost a dopravní dostupnost. V období let 2001 až 2011 se v obci každoročně průměrně zkolaudovalo 23 domů a počet nových, či zrekonstruovaných domů se ve stejném období zvýšil o 108%. Tento fakt svědčí o zájmu o přesídlení do obce, jež se zastupitelstvo snaží také podpořit nižší cenou provozních poplatků domácností ve srovnání s okolními obcemi a městem.

Ve struktuře obyvatelstva podle pohlaví byl zjištěn opačný trend, než přetrvává v České republice, v obci převažuje počet mužů (51 %) nad počtem žen (49 %). Na jednoho muže připadalo v průměru 0,96 ženy a na jednu ženu 1,04 muže. Tento stav je způsoben výraznějším podílem mužů v předproduktivní a produktivní kategorii. Při pokračujícím trendu natality a mortality bude zastoupení mužů v obci nadále vyšší.

Věková struktura obyvatel je příznivá. Počet osob v předproduktivní generaci (20 %) je vyšší než počet osob v generaci poproduktivní (10 %). Kategorie předproduktivní se průměrně každoročně zvyšovala o 2,1 %, kategorie produktivní o 1,68 %. V poproduktivní kategorii lze zaznamenat největší růst, tato kategorie se každoročně průměrně zvyšovala o 2,79 %. To znamenalo růst indexu stárí a indexu hospodářského zatížení. Struktura obyvatel dle věku rozdělených do deseti věkových kategorií zaznamenala největší nárůst v počtu osob ve věkové kategorii 60-64 let o 32 % a pokles ve věkové kategorii 20-29 let o 20 %. Z provedené prognózy vyplynulo, že s 95% pravděpodobností v roce 2017 dojde k úbytku obyvatel. Také další předpovídaný ukazatel není pro rozvoj obce pozitivní, stárnutí populace obce vyjadřuje index stárí, který se bude výrazně zvyšovat z hodnoty 51 osob v roce 2014 na úroveň 87 osob v roce 2017.

Ve sledovaném období obec hospodařila s objemem peněžních prostředků v rozmezí 40-60 mil. Kč/rok. Přebytkové hospodaření obec vykazovala v letech 2010 a 2013. Schodku obec dosáhla v letech 2011, 2012 a 2014. Tento schodek způsobilo náročnější samofinancování investičních akcí. Krytí běžných výdajů zabezpečujících chod obce běžnými příjmy je dostatečné, část běžných příjmů je používána i na investiční činnosti obce. Celkové příjmy dosáhly nejvyšších hodnot v roce 2014, průměrně se každoročně zvyšovaly. V přepočtu celkových příjmů na jednoho obyvatele došlo však s růstem počtu obyvatel k průměrnému snižování celkových příjmů. Celkové příjmy se průměrně ročně zvyšovaly o 0,48%, celkové výdaje se zvyšovaly o 1,18%. Nižší územně samosprávné celky jsou povinné členit příjmy na čtyři základní druhy, tj. daňové, nedaňové, kapitálové a dotace.

Daňové a nedaňové příjmy se průměrně každoročně zvyšovaly, kapitálové příjmy a přijaté dotace se průměrně každoročně snižovaly. Největší podíl na příjmech obce tvořily daňové příjmy, které byly v práci dále rozebrány. Z daňových příjmů jsou pro obec nejvýznamnější sdílené daně, které se každoročně průměrně zvyšovaly o 11,26%. Výdaje byly sledovány ve členění dle tříd, tj. běžné a kapitálové. Kapitálové výdaje byly po celé sledované období na podstatně vyšší úrovni než běžné výdaje. Běžné výdaje se průměrně každoročně zvyšovaly o 3,15 %, kapitálové o 1,11 %.

Zastupitelstvo obce vyvíjí velkou snahu získat finanční prostředky pro rozvoj obce ze státního rozpočtu či z fondů Evropské unie. Průměrně obec podávala 18 žádostí o dotace ročně. Průměrná úspěšnost byla 51 %, v roce 2014 byla úspěšnost 70%. Maximální zhodnocení dotací obec podporuje přímým zadáváním zakázek stavební činnosti obecní společnosti Provozní Nový Malín, s.r.o. Výstavbu čistírny odpadních vod a přístavbu mateřské školy v letech 2011 a 2012 musela obec financovat ze svých zdrojů, což způsobilo v těchto letech schodek v celkovém hospodaření, v roce 2013 dosáhla ve svém hospodaření kladných hodnot. Mimo tyto dvě finančně náročnější stavby se obec v rámci přijatých dotací se spoluúčastí podílela značnými peněžními prostředky na dalších významných investicích. Během sledovaného období bylo obci přiznáno 44 dotací se spoluúčastí. Obec v uvedeném období čerpala dva dlouhodobé a jeden krátkodobý úvěr. Přesto analýza zadlužení hodnocená prostřednictvím ukazatele dluhové služby dosahuje nízkých hodnot.

Rozpočtový výhled obec sestavuje vyrovnaný, a lze pozitivně hodnotit, že běžné výdaje, které obec plánuje, nejsou překračovány. Nižší hodnota skutečných příjmů oproti očekávaným byla způsobena nižší částkou přijatých dotací.

Obec by při sestavování rozpočtového výhledu měla počítat s průměrnou 50% úspěšností a zbytečně nenadhodnocovat příjmy. Také by měla zvážit, jaké investice bude realizovat, aby některé investice nebyly v budoucnu neefektivní či ztrátové. To znamená, například nerealizovat investice, které nabízí blízké město v dostatečném rozsahu nebo investice, které by pro obec znamenaly v budoucnu vysoké náklady.

Hodnocení silných a slabých stránek v základní občanské vybavenosti v obci bylo provedeno prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazník obsahoval celkem 30 otázek, soubor tvořil 154 respondentů. V této části byla nejdříve uvedena základní charakteristika respondentů. Následovala analýza osmi vybraných okruhů přispívajících ke kvalitě života v obci. V závěru této části byla zjišťována závislost mezi vybranými kvalitativními znaky.

Současný stav základní občanské vybavenosti je dostačující a uspokojivý. Ve všech osmi vybraných okruzích převažovala u respondentů spokojenost nad nespokojeností, což znamená, že zajištění základní občanské vybavenosti může zastupitelstvo obce považovat za svou silnou stránku. Respondenti považují v obci za dostatečné: četnost spojů prostředků hromadné dopravy, poskytované zdravotní a sociální služby, zásobování potravin a základních potřeb, dostupnost předškolních a školních zařízení, informovanost občanů o dění v obci. Vyjádřili spokojenost s kulturním a sportovním vyžitím v obci, spokojenost s činnostmi zastupitelstva a obecního úřadu a spokojenost s mezilidskými vztahy v obci. Život v obci by svým známým doporučilo 143 respondentů, nedoporučilo 11 respondentů.

Za nedostatky lze považovat: přestože byla vyjádřena u některých okruhů spokojenost či dostatečnost některých vybraných služeb, byla zjištěna nízká míra jejich využívání. V obci je nízká míra využívání prostředků veřejné hromadné dopravy. Pravidelně cestující obyvatelé mimo obec používají převážně automobil, což snižuje úroveň bezpečnosti na komunikacích, zhoršuje životní prostředí a tato skutečnost také souvisí s nižší potřebou nakupování potravin a základních potřeb v obci, což bylo potvrzeno z testování statistických hypotéz.

Třetina obyvatel vyjíždí za zdravotní péčí mimo obec, zřejmě z důvodu, že ordinace pro dospělé je ve zdravotním středisku v obci otevřena pouze 1x týdně. Pro vyšší využívání by obec měla zajistit ordinální hodiny alespoň 3x týdně. Pro seniory a zdravotně postižené občany jsou v obci dva nájemní domy s pečovatelskými byty a jeden dům „seniorské apartmány“ s družstevním vlastnictvím. Kapacita všech bytů v těchto domech je vytížená. Vzhledem k předpokládanému navýšení podílu starších osob, měla by obec do budoucna počítat s dalším zájmem o tyto byty.

V rámci otevřené otázky byla v dotazníku uváděna nižší spokojenost s úklidem veřejných prostranství. Změnou systému ve sběru a likvidaci tříděného odpadu došlo k velkému pokroku v čistotě obce a na různých místech obce zanikly hromady odpadů kolem popelnic. Pro čistější prostředí by obec měla zajistit odstranění dalších nedostatků v úklidu, zejména častější sekání trávy na veřejných prostranstvích a hřbitově, opravy či výměnu chodníkových dlažeb v bočních uličkách.

Také byla zjištěna nízká účast obyvatel na zasedáních zastupitelstva. Pravidelně se zasedání účastní pouze 5 respondentů. Protože byl však v dotazníkovém šetření zjištěn zájem o hospodaření obce, obyvatelé si informace z jednání zastupitelstva zřejmě zjišťují na webových stránkách obecního úřadu, které k informovanosti o obci využívá 70% obyvatel nebo z Malínských novin, které jsou druhým nejčastějším způsobem získávání informací o dění v obci a zápisy z jednání zastupitelstva jsou v nich pravidelně zveřejňovány.

Závěrem lze uvést, že zastupitelstvo obce se snaží rozvíjet obec a zvyšovat úroveň života svých občanům poskytováním kvalitních služeb, rozšiřováním základní občanské vybavenosti či zatraktivněním vzhledu obce. To jsou důležité faktory, které přispívají při rozhodování o trvalém pobytu v obci. Pozornost je zaměřována na všechny věkové kategorie, od nejmladších obyvatel, po nejstarší obyvatele. V obci byl vybudován sběrný dvůr a kompostárna. Základní infrastrukturu rozšířila čistírna odpadních vod, malá vodní elektrárna, kanalizace v Mladoňově, nové veřejné osvětlení a průběžně probíhá rekonstrukce komunikací. Obec dbá o životní prostředí výsadbou alejí, obnovou zeleně a budováním průleहů zvýšila protierozní opatření. Přitom je neustále podporována domovní a bytová výstavba, na nově vznikajících lokalitách určených pro individuální výstavbu je budována technická infrastruktura, přístupové komunikace a inženýrské sítě. Důraz je kladen i na celkový vzhled obce, což lze potvrdit uskutečněnou celkovou revitalizací centra obce v roce 2014, která se stala příjemným, důstojným a reprezentativním místem setkávání nejen občanů Nového Malína, ale i návštěvníků obce.

Seznam použitých zdrojů

- BERVIDOVÁ, L. – VANČUROVÁ, P. *Ekonomika veřejného sektoru*, 1. vyd. Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta, 2008, ISBN 978-80-213-1816-8.
- ČMEJREK, J. – KOPŘIVA, R. *Základy veřejné správy*, 1. vyd., první dotisk. Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta, 2008, ISBN 978-80-213-1626-3.
- HINDLS, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J., FISHER J. *Statistika pro ekonomy*, 8. vyd. Praha: Professional Publishing 2007, ISBN 978-80-86946-43-6.
- HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, 1. vyd., čtvrtý dotisk. Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta, 2009, ISBN 978-80-213-1413-9.
- KALIBOVÁ, K. *Úvod do demografie*, Praha: Katedra demografie a geografie, Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2002, ISBN 80-246-0222-9.
- KOUDELKA, Z. *Obecní samospráva: Zákon o obcích v komentovaném znění*, Brno: Šabata J., 2006, ISBN 80-7239-193-3.
- KOUDELKA, Z. *Samospráva*, Praha: Linde, 2007, ISBN 978-80-7201-665-5.
- KROPÁČ, J. *Statistika B, Jednorozměrné a dvourozměrné datové soubory, Regresní analýza, Časové řady*, 2. doplněné vyd. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2009, ISBN 978-80-214-3295-6.
- MAJEROVÁ, V. MAJER, E. *Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství: část II.*, 2. vyd., první dotisk. Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta, 2009, ISBN 978-80-213-1698-0.
- MELZER, M., SCHULZ, J. s kolektivem. *Vlastivěda Šumperského okresu*. Šumperk: Okresní vlastivědné muzeum, 1993, ISBN 80-85083-02-7.
- PAVEL, J., CÍSAŘOVÁ, E. *Průvodce komunálními rozpočty aneb jak může informovaný občan střežit obecní pokladnu*, Praha: Transparency International, 2008, ISBN 978-80-87123-06-5.
- PEKOVÁ, J. *Hospodaření a finance územní samosprávy*, 1. vyd. Praha: Management Press, 2004, ISBN 80-7261-086-4.
- PEKOVÁ, J., PILNÝ J., *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, 1. vyd. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2002, ISBN 80-86395-21-9.
- PROVAZNÍKOVÁ, R. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*, 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2789-9.

POMAHAČ, R., VIDLÁKOVÁ, O. *Veřejná správa*, 1. vyd. Praha: Beck, 2002, ISBN 80-717-9748-0.

ROUBÍČEK, V. *Úvod do demografie*, 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1997, ISBN 80-85963-43-4.

SVATOŠOVÁ, L., KÁBA, B. *Statistické metody II*, 1. vyd. Praha: ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2009, ISBN 978-80-213-1736-9.

SVATOŠOVÁ, L., PRÁŠILOVÁ, M., *Statistické metody v příkladech*, 1. vyd., 3. dotisk Praha: ČZU v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2010, ISBN 978-80-213-1673-7.

WOKOUN, R. *Strukturální fondy a obce I.*, 1. vyd., Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2006, ISBN 80-7357-138-2.

WOKOUN R., *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008, ISBN 978-807-2016-990.

ŽEHROVÁ, J. – PFEIFEROVÁ, D. *Finance municipalit*, 2. vyd., 1. dotisk, Praha: ČZU, Provozně ekonomická fakulta, 2012, ISBN 978-80-213-2024-6.

Ostatní zdroje

BŘEZINA, J. *Vlastivěda Moravská*, Brno: Musijní spolek v Brně s podporou Moravského výboru zemského, České akademie věd a umění a Ministerstvem školství a národní osvěty, 1932.

MARTINOVSKÝ, J. A., ŠICR, V. *Kronika Českého Malína*, vyd. 1983

Brožura Nový Malín 2008 – 2009, vydal Obecní úřad Nový Malín

Výňatky ze závěrečných účtů obce Nový Malín z let 2010 – 2014

Rozpočtový výhled obce ze dne 18. 11. 2008

Elektronické zdroje

Český statistický úřad. *Databáze demografických ukazatelů za obce*. [online].2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z:

<<https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickyh-udaju-za-obce-cr>>.

Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích*. [online].2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z:<<http://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich>>.

Český statistický úřad. SLDB. *Profil území Nový Malín*. [online].2014 [cit. 2014-10-23]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31588&u=__VUZEMI__43__540501#>.

Deník veřejné správy. *Modely výkonu soudobé veřejné správy*. [online]. [cit. 2014-02-10]. Dostupné z:< <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6364525>>.

Elektronická skripta sociální a regionální rozvoj. *Kapitola 5* [online].(PDF) [cit. 2015-02-22]. Dostupné z:< <https://moodle.czu.cz/course/view.php?id=3585>>.

MAS Šumperský venkov. [online].2012 [cit. 2014-01-09]. Dostupné z:<[http://www.sumperskyvenkov.cz/mas-sumpersky- /](http://www.sumperskyvenkov.cz/mas-sumpersky-/)>.

Ministerstvo pro místní rozvoj. *Strukturální a investiční fondy*. [online].2011 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: < <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/>>.

Ministerstvo vnitra. *Stanovisko odboru dozoru a kontroly veřejné správy č. 5/2011* [online].2011 [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: < www.mvcr.cz/soubor/s-5-43-pdf.aspx>.

Místopisy. *Místopisný průvodce po České republice*. [online].2009 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z:<http://www.mistopisy.cz/pamatky_novy-malin_4931.html>.

Obec Nový Malín. [online].2014 [cit. 2014-30-12]. Dostupné z:<<http://www.novymalin.cz/obecni-urad.html>>.

Rozpočet obce. *Jak číst rozpočet obcí*. [online].2012 [cit. 2014-30-12]. Dostupné z:< <http://www.rozpocetobce.cz/jak-cist-rozpocet-obce>>.

Portál na podporu rozvoje obcí. ČR. *Demografie v regionálním rozvoji*. [online].2009 [cit. 2015-10-31]. Dostupné z:<<http://www.rozvojobci.cz/news/demografie-v-regionalnim-rozvoji/>>.

Portál na podporu rozvoje obcí. ČR. *Organizace obecního zřízení*. . [online].2009 [cit. 2014-10-31]. Dostupné z:<<http://www.rozvojobci.cz/news/organizace-obecniho-zrizeni/>>.

Vypálené obce. *Iniciativa pro podporu vypálených obcí*. [online].2010 [cit. 2014-10-30]. Dostupné z:< http://www.vypaleneobce.cz/?option=com_content&view=article&id=8>.